

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการที่สังคมเจริญรุดหน้าและวิทยาการต่าง ๆ สูงขึ้น หลักสูตรประถมศึกษาจึงได้รับการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคม ปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษาของไทยกำลังใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งหลักสูตรนี้ได้กำหนดกลุ่มประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ 5 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มทักษะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ โดยมีจุดหมายให้เกิดผลแก่ผู้เรียน คือ เป็นคนดี มีความรู้และมีมือพอที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพได้ มีความสุขความพอใจความฐานะและสภาพความเป็นอยู่ และช่วยเหลือเผื่อแผ่เพื่อนบ้านและสังคมตามควร (กรมวิชาการ 2525 : 6) แต่จากสภาพของสังคมที่กล่าวข้างต้นได้เกิดมีปัญหามากขึ้นหลายด้าน ประเด็นที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์กันมากคือ ความตกต่ำเสื่อมโทรมของจิตใจมนุษย์ และเหตุนี้จึงมีผู้พยายามที่จะใช้สถาบันการศึกษาทุกระดับเป็นแหล่งฝึกฝนอบรมจิตใจของเยาวชนให้รู้ผิดชอบชั่วดีมากขึ้น กว้างหวังว่าเด็ก ๆ ของเราจะให้มีสภาพจิตใจที่เข้าถึงคุณงามความดีของชีวิต (สุนทรวิวัฒน์ 2527 : คำนำ)

อย่างไรก็ตาม สถาบันการศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาจะสามารถทำหน้าที่ตามที่มีผู้คาดหวัง ได้มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการจัดการและการใช้หลักสูตรและกลุ่มประสบการณ์หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและสร้างนิสัย ได้แก่กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย อันประกอบด้วย จริยศึกษา ศิลปะศึกษา พลศึกษา กนตรี และนาฏศิลป์ และกิจกรรมสร้างนิสัย กลุ่มประสบการณ์กลุ่มนี้จะมีปัญหามากน้อยเพียงใดหรือไม่ในการจัดการและการใช้หลักสูตร เป็นสิ่งที่น่าศึกษา เพราะมีส่วนเกี่ยวข้องเนื่องกับการปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีแก่เด็ก ๆ

โดยเนื้อหาของระของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยจะมีลักษณะไม่ผสมกลมกลืน เพราะยังมีลักษณะแยกเป็น 5 หมวด (บางท่านอาจเรียกว่า แขนง วิชา หรือเรื่อง) ทั้งใกล้เคียงแล้วก็ตาม กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยนี้ก็ยังคงมีความต่อเนื่อง และสัมพันธ์กัน ระหว่างหมวดต่าง ๆ ภายในกลุ่ม และมีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กันกับกลุ่มอื่น ๆ ทุกๆ กลุ่ม (กระทรวงศึกษาธิการ 2521 อ้างถึงในดุสิต กุญอินทร์ 2527 : 377) ทั้งนี้ ด้วยลักษณะเฉพาะนี้จึงสามารถบูรณาการหมวดเหล่านี้ได้ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ทั้งที่ปรีชา จันทรลีทธิเวช (2523 : 29) ได้เสนอแนะกระบวนการเรียน การสอนโดยบูรณาการหมวดต่าง ๆ ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เช่นพลศึกษา ศิลป ศึกษา และดนตรี-นาฏศิลป์ในการสอนจริยศึกษา ทั้งนี้แม้ว่ากลุ่มนี้จะมีเนื้อหาส่วนหนึ่ง บูรณาการอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และมีเนื้อหาอีกส่วนหนึ่งซึ่งมีลักษณะ เฉพาะของหมวดต่าง ๆ นำมารวบรวมเข้าเป็นกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยก็ตาม ใน การสอนครูทุกคนพึงระลึกเสมอว่าจุดมุ่งหมายของกลุ่มนี้คือการเสริมสร้างนิสัยต่าง ๆ ที่ดีให้แก่เด็กเป็นประการสำคัญ ครูจึงไม่ควรมุ่งแต่จะให้สาระความรู้ของหมวดต่าง ๆ มากกว่าการส่งเสริมลักษณะนิสัยให้เกิดขึ้นตามที่หลักสูตรต้องการ

ปัจจุบันหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ได้ผ่านระยะเวลาการใช้ หลักสูตรมาพอสมควร และหลักสูตรใช้ครบทุกชั้นในปีการศึกษา 2526 ซึ่งช่วงเวลาที่ผ่าน มามีผู้สนใจหรือที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้ให้ข้อคิดเห็นในเอกสารและวารสารต่าง ๆ มากมาย ตลอดจนมีผู้ทำการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในระดับ ประถมศึกษา อันสมควรนำมาศึกษาในที่นี้ด้วย

ปรีชา จันทรลีทธิเวช (2523 : 27-30) เป็นผู้หนึ่งที่ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ หมวดจริยศึกษาไว้ว่า ลักษณะเนื้อหาวิชาของจริยศึกษาทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย มองไม่เห็นประโยชน์จากการเรียน เพราะไม่ทราบว่าจะใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร แม้เนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรจะมีเนื้อหาเป็นกลางเหมาะแก่คนทุกชาติ ทุกศาสนา จะ พึงเรียนได้ก็ตาม ทั้งคุณธรรม 30 ประการ ก็กล่าวไว้กว้าง ๆ ให้สอนทั้งแก่ชั้นประถม ศึกษาปีที่ 1-6 มิได้กำหนดว่าชั้นใดจะเรียนเรื่องอะไร ให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของแต่ละวัย

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2524 : 102) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าโรงเรียน ควร มีครูผู้สอนศิลปศึกษาโดยเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสันทนา นิพนธ์พิทยา

(2524) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรบรรจุครูที่มีความรู้และความถนัดในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย คือคนกรี-นาฏศิลป์ พลศึกษาและศิลปศึกษา เพราะครูส่วนใหญ่ไม่มีความถนัดในการสอน และจากการวิจัยของบุหา ประถมภฏ และคณะ (2526 : 52-56) พบว่าสภาพการบริหาร-บริการหลักสูตร โรงเรียนทั้งขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ จักครูเข้าสอนแบบประจำชั้นสอนทุกวิชาเป็นส่วนใหญ่ ปัญหาหมวดกิจกรรมสร้างนิสัยคือขาดคู่มือที่แนะนำวิธีสอน ฯลฯ

ในงานวิจัยของปิยวรรณ เพ็ญสุภา (2521:65) พิทักษ์ เหล็กกล้า (2524 : บทคัดย่อ) และท่านุส โขกีสัตย (2525 : บทคัดย่อ) ได้พบว่าครูพลศึกษาประสบปัญหาในการสอนคือ ขาดแหล่งวิชาในการค้นคว้าเพิ่มเติม

พงษ์ศักดิ์ พูลศรี (2523 : บทคัดย่อ) และกาวณี กษศรีสวัสดิ์ (2525 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยพบปัญหาอุปสรรคการเรียนการสอน สถานที่เรียน ในวิชาพลศึกษามีไม่เพียงพอเกี่ยวกับพลศึกษานี้ ปรีดา รอกโทษทอง (2528 : 85) ก็ได้กล่าวว่าบุคลากรด้านพลศึกษาไม่เพียงพอโดยเฉพาะในสถานศึกษา เช่นอัตราส่วนครูพลศึกษาในระดับประถมศึกษา 1 คนต่อนักเรียน 460 คน ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานแล้วครูพลศึกษาควรมี 1 คนต่อนักเรียน 100-200 คน

จินดา อาจินสมาจาร (2522:บทคัดย่อ) วิจัยพบว่าค่านการวัดและประเมินผลมีปัญหามากเรื่องการเลือกวิธีการสร้างเครื่องมือวัดผลให้เหมาะสมกับเนื้อหาบทเรียน ซึ่งประเด็นนี้สุภา ศิลสร (2526 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยพบว่าสมรรถภาพที่ครูประถมศึกษาทราบว่าควรจักให้มีการพัฒนาโดยเร่งความภายใน 2 ปี ประการหนึ่งก็คือการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

สำหรับการนำหลักสูตรไปใช้นั้นนับเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญยิ่ง และสิ่งหนึ่งที่เกี่ยวพันกับขั้นตอนนี้ซึ่งควรคำนึงถึงด้วยก็คือ การจัดการ ทั้งนี้เพราะการจัดการที่ดีย่อมสามารถใช้ทรัพยากรเท่าที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด การจัดการจึงมีความสำคัญทั้งในโรงเรียนและในห้องเรียน ที่จะช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ วิชัย ราษฎร์ศิริ (2522 : 28) กล่าวว่าโรงเรียนเป็นหน่วยจักเตรียมสิ่งต่าง ๆ เพื่อเอื้ออำนวยให้การใช้หลักสูตรเกิดผล ดังนั้นจึงน่าจับตามองถึงปัญหาอันเกิดขึ้นเกี่ยวกับการจัดการภายในโรงเรียน

เช่น การจัดครูเข้าสอน การจัดเวลาเรียน การจัดหาเอกสารประกอบการค้นคว้า เพื่อใช้ในการสอน เป็นต้น

ชุนไทย (2527 : 17-19) กล่าวถึงพฤติกรรมของครูที่ยังเป็นแบบเดิม ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากผู้บริหารวิชาการคือ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการและ คณะครูวิชาการมิได้บริหารหลักสูตร มิได้มีเทศครู วิชา ในเรื่องนักรวมวิชาการ (2525 : 38) โลกกล่าวไว้ใน "แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521" เสนอแนะ ให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมทำกำหนดการสอนและตารางสอนทว้ย ซึ่ง Wile และ Lovell (1983 : 132) ได้ให้แนวคิดที่กว้างออกไปอีกว่า ครู ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และนักเรียน ควรมีส่วนร่วมกันในการปฏิบัติงาน เช่น การปรับปรุงหลักสูตร และมีส่วนร่วมกันในการ นิเทศตนเองและการนิเทศซึ่งกันและกัน ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตร ไปใช้จึง ควรมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันหาแนวทางจัดการที่เหมาะสม เพื่อการนำหลักสูตร ไปใช้ให้ ประสพผลสำเร็จ

ทางกานศูนย์พัฒนาหลักสูตรได้ทำการวิจัย สอบถามครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริม ลักษณะนิสัยเกี่ยวกับโครงสร้างและเนื้อหาสาระของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย พบว่า กานความเหมาะสมของเนื้อหาสาระกับสภาพท้องถิ่น ครูร้อยละ 60.8 เห็นว่าเหมาะสม ปานกลาง กานการสมควรแยกเป็นวิชาย่อยตามลักษณะเนื้อหาวิชาหรือไม่ ครูร้อยละ 75.3 เห็นว่าควรแยก และกานความเหมาะสมของเวลาเรียน ครูร้อยละ 65.3 เห็นว่าเหมาะสมแล้ว ร้อยละ 28.7 เห็นว่าเวลาน้อย (กรวมวิชาการ 2527 : 29-30)

เอกสาร วารสาร บทความและงานวิจัยข้างต้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าการใช้หลักสูตรประถมศึกษายังประสบกับปัญหา อุปสรรค และมีสิ่งที่ควรศึกษาหา ข้อมูลอีกหลายประการ โดยที่ปัจจุบันหลักสูตรใช้ครบวงจรแล้วในปีการศึกษา 2526 และ ผลการวิจัยของศูนย์พัฒนาหลักสูตรเรื่อง "ความคึกเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับโครง- สร้างและเนื้อหาสาระหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521" เมื่อ พ.ศ.2527 ยัง ขาคข้อมูลในเชิงรายละเอียดของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ดังนั้นศูนย์พัฒนาหลักสูตรจึงมีความต้องการที่จะเจาะลึกเฉพาะปัญหาของกลุ่มสร้าง- เสริมลักษณะนิสัยในชั้นดังกล่าว เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ หลักสูตรประถมศึกษา

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาและไต่ถามการสนับสนุนจากหน่วยงานดังกล่าว ให้ศึกษาความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับ ปัญหาการจัดการและการใช้หลักสูตรประถมศึกษาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ ศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผู้บริหารโรงเรียน และครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 เกี่ยวกับปัญหาคำต่อไปนี้

1. การจักเนื้อหาและแนวทางการปรับปรุงเนื้อหาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6
2. การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6
3. การบริหารและการจัดการด้านบุคลากร การจักเวลาเรียน การจักส่งคู่มือครูและหนังสือเรียน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะปัญหากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งได้จากความคิดเห็นของตัวอย่างประชากรที่เป็นศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ให้ถือว่าผู้อำนวยความสะดวก การประถมศึกษาจังหวัดและหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอได้แจกแบบสอบถามให้แก่ตัวอย่างประชากรที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยตามคำแนะนำที่ผู้วิจัยได้ส่งไปให้

2. ข้อมูลที่ได้รับถือว่ามีความเชื่อถือได้ ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการ สัมภาษณ์เพิ่มเติมด้วย

ความจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยใช้ตัวอย่างประชากรทั่วประเทศ จึงมีความจำกัดในเรื่อง สุ่มแบบสอบถามที่ผู้วิจัยไม่สามารถคัดเลือกตัวอย่างประชากรด้วยตนเองในแต่ละจังหวัด ได้ จึงขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดและหัวหน้าการประถมศึกษา อำเภอในการแจกแบบสอบถาม

คำจำกัดความของการวิจัย

ศึกษานิเทศก์ หมายถึง ศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ และ ศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสร้าง เสริมลักษณะนิสัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ผู้บริหาร หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการหรือผู้รักษาราชการ แทนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ครู หมายถึง ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ครูผู้สอน ทั้งสองชั้นทั้งชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

ปัญหาการจัดการและการใช้หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หมายถึง ปัญหาอันเกิดจากการจัดเนื้อหา การจัดการเรียนการสอน การบริหารและการจัดการ คำนมูลากร การจัดเวลาเรียน การจัดส่งคู่มือครูและหนังสือเรียน ตลอดจนการใช้ ทรัพยากรในท้องถิ่นในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และความสามารถของครูในการ สอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ ศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผู้บริหารโรงเรียน และครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 เกี่ยวกับปัญหาอันเกิดจากการจัดเนื้อหาและการใช้หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

2. ศูนย์พัฒนาหลักสูตรสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการพิจารณาวิเคราะห์ และปรับปรุงหลักสูตรระดับประถมศึกษากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย